

Olavi Virta 100 –juhlavuosi

Muistomerkin paljastaminen 16.5.2015

Puhe Pauli Leimio

Arvoisat kutsuvieraat

Hyvät naiset ja herrat

Kaikkien aikojen parhaan suomalaisen iskelmälaulajan ja Suomen ensimmäisen supertähden Sysmässä vietettävä juhlavuosi huipentuu, kun kuvanveistäjä, professori Kimmo Pyykön toteuttama Hopeinen kuu –muistomerkki hetken kuluttua paljastetaan Olavi Virran syntymän 100 -vuotispäivän kunniaksi. Monumentin ohella laulaja saa myös nimikkopuiston.

Oskari Olavi Ilmen syntyi Sysmän Särkilahden kylässä 27.2.1915 perheen ainoana lapsena. Syntymäpaikka jossa hän vietti ensimmäisten elinvuosiensa lisäksi myös monia kesiä, sijaitsee noin kymmenen kilometriä Luhangan tietä pohjoiseen. Sysmän ohella koti sijaitsi ensin Helsingissä ja sitten Lahdessa. Olavin ollessa 11-vuotias perhe kuitenkin hajosi, kun äiti-Ida jätti juopottelevan miehensä Oskarin ja lähti poikansa kanssa Helsinkiin. Sukunimensä he muuttivat 1927. Ilmenistä tuli Virta.

Harvaan ihmiseen on ladattu niin paljon lahjakkuutta kuin Olavi Virtaan. Hän aloitti koulun ihmelapsena joka osasi lukea ja kirjoittaa. Pianotunneilla Olavi alkoi käydä kahdeksanvuotiaana. Isä osti hänelle myös viulun. Musikaalisuutensa Olavi peri vanhemmiltaan. ”Äiti rimputti mandiskaa ja isä veteli figeliä”, kuten poika on myöhemmissä haastatteluissa kertonut. Esiintymisen ensi askeleet nuori Olavi otti omalla kotipihallaan Sörnäisissä soittamalla viulua ja ansaitsemalla pikku lantteja.

Laulu tuli mukaan vasta aikuisiän kynnyksellä. Matka vei kuitenkin vuosia Sörnäisten seurakunnan soittokunnan ja kuoron kautta Dallapén oppilasorkesteriin 1933. Dallapé ja Bruno Laakon Lepakot -orkesteri nostivat Olavi Virran suuren yleisön tietoisuuteen juuri ennen sotia. Hyvä tyylijä ja huoliteltu ulkomuoto olivat ankaralta Ida-äidiltä perittyjä. Niinpä tämän taustan jälkeen ei ole mikään ihme, että aikuisena hän osoittautui niin monitaitoiseksi. Laulamisen ja soittamisen lisäksi Olavi Virta sävelsi, sanoitti ja sovitti, näytteli sekä toimi tuottajana ja yrittäjänä.

Sotien jälkeen Olavi Virta solmi avioliiton. Puoliso Irene ja lapset Ilse, Pauli, Harriet ja Sheila muodostivat hänelle tärkeän perheen. Vaikka Olavi Virta oli uuden ajan moderni mies, joka viihtyi myös keittiössä, hän omistautui samalla yhä enemmän työlleen. Sodanjälkeinen Suomi janos menestystarinoita ja Olavi Virta oli vastaus kansan toiveeseen. Hän oli uskomattoman tuottelias: 601 levytettyä laulua, 16 elokuvaroolia, omat musiikkiliikkeet ja Suomen ensimmäinen nuottien painamiseen

erikoistunut kirjapaino näyttivät, kuinka ollaan viihdealan ammattilainen. Hänellä oli tahtoa ja vahva näkemys kaikesta, mitä hän teki. Suosio kasvoi ja rahaa tuli. Autot kiehtoivat. Alkoholit hiipi pikku hiljaa mukaan, samoin naiset ja siipiveikot. Hyväntahtoisena ihmisenä hän maksoi usein viulut.

Samalla Olavi Virta oli inhimillinen ihminen omine arkipäivän huolineen, iloineen ja murheineen. Köyhistä oloista menestykseen nousseena hän ei voinut väistää henkilökohtaista draamaa. Olavi Virta yritti taistella perheen säilymisen puolesta, mutta suosion luoma maailman imu vei. Fysiikka alkoi vähitellen pettää. Virheellinen uutisointi Ilomantsin keikasta 50-luvun lopulla oli musertava isku niin uran kuin terveyden kannalta. Silti loisteliaimmat äänityksensä hän kuitenkin teki 1960-luvulla, vaikka diabetes oli jo saanut miehestä pysyvän otteen. Olavi Virran elämä päättyi 1972 57-vuotiaana ehdittyään nauttia kuukauden taiteilijaeläkettään.

Olavi Virran suosio on Suomessa ainoalaatuinen. Hän on suomalaisten arvojen ja tunteiden tulkki, joka esitti jokaisen laulunsa niin, että kuulija tunsi sen kohdistuvan juuri häneen.

Äskettäin kuollut professori Peter von Bagh antaa kirjassa Olavi Virta - legenda jo eläessään tuokiokuvan laulajasta voimansa tunnossa: ”50-luvun puolivälissä mikään ei uhmannut kuningasta, kuten Virtaa kutsuttiin. Kun hän ilmestyi lavalle, henki salpautui ja tanssi unohtui. Sitä viritystä ei ole saavutettu koskaan myöhemmin. Se oli lupaus suuresta tulevaisuudesta, näkymä elämän rajoittamattomiin mahdollisuuksiin.”

Kuulun itse siihen onnelliseen sukupolveen, joka on nähnyt ja kokenut Olavi Virran elävänä muutaman kerran. Hymyilevät ystävälliset kasvot, valkoinen smokki ja kaiken ylittävä jumalainen ääni. Oli suoranainen pakko pyytää tanssipartnerilta anteeksi ja pysähtyä kuuntelemaan. Voimakas tunne valtasi mielen, kyynel kostutti silmät.

Mestarilaulajan vaikutus suomalaisessa musiikissa tuntuu edelleen voimakkaana. Yle järjesti vuonna 2006 äänestyksen kaikkien aikojen parhaan suomeksi esitetyn iskelmän löytämiseksi. Olavi Virta voitti kilpailun ylivoimaisesti Hopeinen kuu -kappaleellaan. Lisäksi Täysikuu sijoittui neljänneksi ja Yö kerran unhoa annoit seitsemänneksi. Olavi Virran lauluissa soivat koskettavasti hänen oman elämänsä maku ja draama.

Muusikkopiireissä aikalaiset kutsuivat Olavi Virtaa Sysmän suureksi pojaksi, sillä hän ei koskaan unohtanut synnyinseutuaan. Särkilahden kylän Riuttalan torpassa syntyneenä ja itsensä huipulle ponnistaneena hän sai myös muita lempinimiä, kuten kuningas Olavi ja mestari Virta. Monesti sanotaan, että hänen salaisuutensa olivat mahtavat äänivarat. Totuus Olavi Virran suosioista piilee kuitenkin hänen ylivertaisessa kyvyssään tulkita laulutekstit, värittää esitys oman näkemyksensä mukaiseksi ja tuoda se lähelle kuulijaa.

Muistomerkin saaminen Sysmään on vaatinut paljon vapaaehtoistyötä. Ajatus Olavi Virran 100-vuotissyntymäpäivän juhlistamisesta syntyi Lions Club Sysmän piirissä yli kaksi vuotta sitten tammikuussa 2013. Veistoksen uskottiin antavan Sysmälle mahdollisuuden lisätä vetovoimaansa ja samalla profiloitua merkittävän taiteilijan kotipaikkakunnaksi.

Leijonat kutsui viiden kulttuuritoimijan edustajat pohtimaan toteutusta. Työryhmä päätti ottaa yhteyden kuvanveistäjä Kimmo Pyykköön ja selvittää veistoksen mahdollisuudet. Hän syttyi ajatukselle ja kuukauden kuluttua kuvanveistäjä oli valmis esittelemään pienoismallin. Luonnos mykisti työryhmän jäsenet vaikuttavuudellaan ja prosessi käynnistyi.

Muistomerkin rahoituksessa avainasemassa ovat olleet rahankeräys, lukuisten paikallisten taiteilijoiden panos sekä Sysmän kunnan tuki. Jokainen lahjoittanut ansaitsee kauniin kiitoksen.

Suurimmat tukijat ovat tähän mennessä olleet Sysmän kunta, Metsäliitto Osuuskunta, Osuuskauppa Hämeenmaa, Versowood Oy, Sysmän Osuuspankki, Sysmän Säästöpankki, Kutsumus Oy, Heidi Andersson, Heikki Kutinlahti, Sysmän Lautaportin Saaristen sukuseura, Martti Saarinen ja Vintturin Nuorisoseura Oras.

Lisäksi Olavi Virran 99- ja 100-vuotiskonserttien tuotot sekä Viis' raitilla -lauluyhtyeen voimakas osuus keräyksessä ovat erillismaininnan arvoisia.

Keräys on vielä kesken ja jatkuu vuoden 2015 loppuun.

Muistomerkin toteuttaja, Lahdessa syntynyt kuvanveistäjä, professori Kimmo Pyykkö kuuluu alansa ehdottomiin huippuihin Suomessa. Hänen Kangasalla vietetystä lapsuudestaan ja nuoruudestaan alkanut tie johti taidekoulutukseen pääkaupunkiin ja monimuotoiseen uraan suomalaisella taidekentällä kuuden vuosikymmenen aikana. Hänet tunnetaan myös ulkomailla, sillä hänen teoksiaan on esillä museoissa kautta maailman. Hänen elämäänsä ja töitään esittelevä Pitkän matkan ateljee -niminen pysyvä näyttely avattiin Kimmo Pyykkö taidemuseossa Kangasalla tammikuussa 2015.

Entä miten voimme kuvailla itse veistosta, vielä peitteen alla odottavaa Hopeinen kuu -muistomerkkiä ennen kuin jokainen meistä pääsee muodostamaan siitä näkemyksensä? Parhaan vastauksen antaa luonnollisesti monumentin toteuttaja Kimmo Pyykkö itse. Hän luonnehtii muistomerkkiä seuraavin sanoin:

”Hopeinen kuu on metallinen oodi Olavi Virralle, hänen elämälleen ja universaalille, ainutkertaiselle lahjakkuudelleen tulkita suomalaista melankoliaa ja unelmia - musiikkia yleensä.

Muistomerkki on Olavi Virran elämänkaari. Se on elämän ja musiikin rytmi, kulku ja kontrastisuus, haaveet ja todellisuus, alkaen maasta, päätyen pilviin,

unelmiin ja avaruuteen. Näin elämässä ja itse asiassa juuri sitä kautta myös musiikissa.

Muistomerkki peilaa ja kuljettaa elämää, aikaa ja musiikkia, sen kulminaatiopisteitä ja rytmiä Olavi Virran kautta edelleen. Mielenmaisema avartuu. Hopeinen kuu, elämän sävel päättyy, mutta kontrastina jälleen - ei pääty, vaan jää soimaan.”

Olavi Virta 100 -vuotisjuhlatoimikunnan puolesta kiitän kuvanveistäjä, professori Kimmo Pyykköä lämpimästi erinomaisesti sujuneesta yhteistyöstä ja upean taideteoksen toteuttamisesta. Kiitokset myös kuvanveistäjän tiimille, toteuttamisessa mukana olleille yhteistyökumppaneille: Joros Oy, Punkaharju, Loimaan Kivi Oy, Loimaa ja Nasto-Polar Rakennuspalvelut Oy, Nastola.

Voimme olla kaikki aidosti iloisia ja ylpeitä, että Olavi Virta saa hänen elämäntyötään arvostavan ja merkitystään korostavan 100-vuotismonumentin juuri Sysmään.

Hyvät naiset ja herrat! Nyt paljastettavan muistomerkin kautta kuningas Olavi, mestari Virta palaa synnyinseudulleen pysyvästi. Kimmo Pyykön luoma aikaakestävä monumentti on saanut arvoisensa paikan tässä puistossa, jonka puiden lomasta Päijänteen Majutvesi välkehtii ja hopeinen kuu luo järvelle siltaa.